

บทที่ 9

การวัดผลและการประเมินผล

การวัดผลควรวัดพฤติกรรมตามไคมาง

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Objectives)
มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain)

มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความคิดเกี่ยวกับ
สิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นความสามารถทางสมอง เริ่มตั้งแต่การจดจำข้อเท็จจริง หรือมี
ความรู้ความจำเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วนำสิ่งที่ เป็นความรู้ไปสร้าง ความเข้าใจ เพื่อการ
วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าต่อไป

2. ด้านคุณธรรมหรือเจตคติ (Affective Domain)

เป็นพฤติกรรมด้านความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การรับรู้
ในสิ่งนั้น คอบสนอง สร้างคุณค่าในสิ่งที่ตนรับรู้ นำสิ่งที่ เป็นคุณค่า นั้นมาจัดระบบ เกิด
ทัศนคติ ความซาบซึ้ง สร้างเป็นลักษณะนิสัยในที่สุด

3. ด้านการประสานงานของกลไกทางสมองและร่างกาย

(Psychomotor)

เป็นพฤติกรรมในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์
การใช้สมองกับการบังคับกลไกทางร่างกาย เริ่มแต่การเลียนแบบ การลงมือทำตาม
จนเกิดความชำนาญและปฏิบัติได้โดยธรรมชาติ

ในบทนี้การวัดผลประเมินผลมุ่งเน้นด้านเจตคติ วิธีการวัดผลและประเมินผล
จึงแตกต่างไปจากการวัดผลและประเมินผล โดยทั่ว ๆ ไปดังนี้

การวัดผลด้วยคะแนน

การวัดผลและการประเมินผลตามค่านิยมและจริยธรรม เป็นเรื่องค่อนข้างยาก และสลัมกับซอน Hawley (1975, 237) วิจารณ์ว่า การวัดผลอาจใช้ได้กับการเรียนการสอนความรู้ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) แต่ด้านความรู้สึกและจิตใจ กระบวนการวัดผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คะแนนอย่างเดียวยังใช้ไม่ได้ นอกจากนี้ยังเป็นปัญหาที่จะกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. คะแนนอาจเชื่อถือไม่ได้เสมอไป ในกรณีที่นักเรียนไม่ได้อ่านหรือทำการบ้านด้วยตัวเอง การเข้าชั้นเรียนโดยไม่เอาใจใส่กับการเรียน
2. การให้คะแนนถือว่าเป็นเรื่องเสริมแรงภายนอก แต่ค่านิยมและจริยธรรมจำเป็นต้องการเสริมแรงภายในเป็นตัวกระตุ้น เพราะการที่นักเรียนจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถัดจากสติปัญญา ไฉนจะต้องเริ่มมาจากความรู้สึภายใน
3. การวัดผลด้วยการให้คะแนนเป็นการทำลายความคิดจากภายในจิตใจของคนที่หมดสิ้นไป นักเรียนที่ได้รับรางวัล เช่น คะแนนสามารถเปลี่ยนแปลงการกระตุ้นจากสำนักภายในของคนที่ว่าทำงานไปเพราะเป็นงานที่มีประโยชน์ กลับมีความรู้สึกที่ว่าทำไปเพราะอยากได้รางวัล ในทำนองเดียวกัน เมื่อเราให้คะแนนนักเรียนก็ผลเหมือนการให้รางวัลนั่นเอง
4. การให้คะแนนอาจส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบน้อยลง กลับเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบของครู หากเน้นเรื่องการให้คะแนนมากเท่าไร นักเรียนก็จะมุ่งหาคะแนนให้มากกว่าเรียน เพื่อให้ความรู้จากวิชานั้น ๆ จึงกลายเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ หาเทคนิควิธีการ ตลอดจนสื่ออุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายที่วางไว้ ซึ่งก็หมายถึงว่าครูต้องทำงานหนักเพิ่มเป็น 2 เท่า ขณะที่นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนอย่างเดียว และเผื่อว่าทำอย่างไรจึงจะได้คะแนนสูง โดยไม่คำนึงว่าจะได้ความรู้อะไรและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง
5. การวัดผลโดยการให้คะแนนเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจากการเป็นผู้ช่วยเหลือมาเป็นผู้พิพากษา ซึ่งในทางความรู้สึกและจิตใจเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม

6. การวัดผลทำให้การทำงานที่มีความหมายมีคุณค่าลดลง ครูจะมุ่งสอน
ในรูปของความจำมากกว่าอย่างอื่น อันไม่เป็นผลดีทางค่านิยมและจริยธรรมซึ่งของอาศัย
ความคิดและการพิจารณาเหตุผลเป็นส่วนประกอบหลัก

7. การวัดผลและประเมินผล ก่อให้เกิดบรรยากาศการแข่งขันเพื่อแพ้หรือ
ชนะ

เมื่อนักเรียนยกมือขึ้นเพื่อตอบคำถามของครู บ่อยครั้งที่นักเรียนอยาก
ตอบเพื่อต้องการให้ครูเห็นว่าเขาเก่งกว่าเพื่อนคนอื่น แต่ไม่ได้เกิดความรู้สึกร่วมกับ
กิจกรรมของชั้นเรียน ในทางกลับกันการสอนที่ไม่มีการให้คะแนนหรือให้เกรด นักเรียน
อยากจะทำก็เนื่องมาจากความต้องการการภายในจิตใจของเขาเอง

จากเหตุผลทั้ง 7 ข้อ เป็นเรื่องที่ไม่เห็นด้วยกับการวัดผลด้วยการให้
คะแนนทางด้านเจตคติ (Affective Domain) ซึ่งผนวกเรื่องค่านิยมและจริยธรรม
ไว้ด้วยเท่านั้น แต่ด้านอื่น ๆ ยังมีความจำเป็นในการให้คะแนนเพื่อวัดผลอยู่

การประเมินผล (Evaluation)

การให้ครูให้คะแนนเป็นเครื่องมือสำหรับการวัดผลและประเมินผลนั้น ไม่ได้
หมายความว่าจำเป็นต้องใช้ชีวิตนี้กับทุก ๆ สาขาวิชา และเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพื่อไม่ให้
การวัดผลนำไปสู่ผลเสียหายต่อการพัฒนาการของเด็ก ในบางลักษณะความรู้ เช่น ค่านิยม
จริยธรรมและจริยศึกษา ผู้สอนควรคำนึงถึงวิธีวัดผลและประเมินผลที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน
และสังคมวิเศษอื่น ๆ ประกอบด้วย

การให้คะแนนหรือการให้เกรด เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้แจงแยกคนเก่ง
คนไม่เก่ง จึงเป็นวิธีไม่เหมาะสมที่จะใช้ เป็นเครื่องมือตัดสินบุคคลแต่เพียงวิธีเดียว

ส่วนการประเมินค่าจำเป็นจะต้องคงไว้ เพราะการประเมินค่าเป็นสิ่งสำคัญ
และเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการเรียนรู้

การประเมินค่าเป็นกระบวนการที่คุณค่าของเหตุการณ์ที่ผ่านไปโดยวิธีการวิเคราะห์
ค้นหาสาเหตุ และทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ ด้วยเหตุที่การประเมินค่าเป็นกรรมวิธีของ

การวางแผน รวบรวมและให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้
ผลดีสำหรับค่านิยมและจริยธรรม (Stufflebeam and others 1971, 1)

จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

การประเมินค่านิยมและจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของปัญหา หรือสาเหตุของปัญหาซึ่งจะนำไปสู่
วิธีการ ขั้นตอน และรูปแบบที่เหมาะสมในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม เช่น การให้
ความรู้ควยวิธีสอน การจัดกิจกรรม การแสดงเป็นแบบอย่าง การพัฒนาจริยธรรม และ
การอำนวยความสะดวกค่านิยม ตลอดจนวิธีการอื่น ๆ ฯลฯ
2. เพื่อเสนอทางเลือกในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ว่าควรใช้วิธีใด
จึงจะเหมาะสมที่สุดกับวัยของนักเรียน โอกาสและความพร้อมของครู เป็นต้น
3. เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมในการปลูกฝังค่านิยม และจริยธรรมให้เหมาะสม
และมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อติดตามผลการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม จำแนกรูปร่างจุดหมายที่วางไว้
หรือไม่

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากค่านิยมและจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความคิด
ความรู้สึก ทางด้านเจตคติเป็นส่วนมาก การติดตามและประเมินผลจึงต้องใช้ระยะเวลา
มากกว่า

การประเมินทางการศึกษาด้านอื่น ๆ (Educational Evaluation)

การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา
โดยที่พฤติกรรมเหล่านั้นจะระบุมไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ และการที่จะทราบว่าผู้เรียน
บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ก็ต้องอาศัยผลจากการประเมินให้ครอบคลุมกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม Tervilliger (1971, 4)

ไต่ถ่วงถึงสิ่งควรประเมินทางการศึกษาไว้ 3 ประเด็น คือ

1. ประเมินเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ วิธีสอนและฝึกอบรม
ปลูกฝัง สื่อการสอน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

2. ประเมินบุคลากร คือผู้บริหาร ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง
เพราะว่าการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย

3. ประเมินเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตทางการปลูกฝังค่านิยมและ
จริยธรรม ตรวจสอบความรู้ความตระหนักในค่านิยม (Value Realization)
รวมถึงขอประพฤติกปฏิบัติของนักเรียน

Tyler (1949, 10) ไต่ถ่วงถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินทาง
การศึกษา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการประเมินเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมได้ดังนี้

1. เพื่อตัดสินว่า การจัดการศึกษามบรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ส่วนใด
ที่ไม่บรรลุผลสำเร็จก็นำมาปรับปรุงแก้ไข

2. เพื่อประเมินความก้าวหน้า ทำให้รู้ปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะเป็น
ข้อมูลในการกำหนดแนวทางและนโยบายทางการศึกษาต่อไป

การประเมินผลการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม เป็นกระบวนการพิจารณา
แนวคิด การตัดสินใจ ทักษะคติ ความเชื่อ จิตมการณ์ ตลอดจนพฤติกรรมของนักเรียน
ที่มีผลมาจากการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม โดยสอดแทรกลงไปในวิชาต่าง ๆ การ
ประเมินผลจึงประกอบด้วยสิ่งที่ครู นักเรียน และบุคลากรช่วยกันประเมินในสิ่งที่ได้ปลูกฝัง
แก่นักเรียน โดยประเมินจากการใช้สื่อกระตุ้นความรู้สึก การเปิดเผยความรู้สึกของ
นักเรียน และการสร้างแรงจูงใจของครู

การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่แยกออกจากกันไม่ได้ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเรื่องการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม การประเมินผลจะต้องสอดแทรกเข้าไปใน
กระบวนการปลูกฝังด้วย เช่น การสังเกตของครู จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียน
และนอกห้องเรียน

วิธีการประเมินผลทางค่านิยมและจริยธรรม

1. การสังเกต (Observation)

การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนอย่างเอาใจใส่โดยการสังเกต ครูต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการไว้อย่างชัดเจน การสังเกตต้องอาศัยเวลา และความสม่ำเสมอ เพราะการสังเกตพฤติกรรมแต่เพียงครั้งเดียวจะนำไปสู่การสรุป หรือแปลความหมายพฤติกรรมของนักเรียนไม่ได้ หากครูหรือผู้สังเกตใช้ความละเอียดอ่อนในการพิจารณา ก็จะสามารรถเก็บข้อมูล ข้อเท็จจริง ซึ่งนักเรียนไม่ยอมเปิดเผยก็เป็นได้ ผลของการสังเกตควรจะได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ครูอาจสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในทางที่ประสงค์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และการประหยัด เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์นอกจากจะใช้ในการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมแล้ว ยังใช้เป็นวิธีการประเมินผลได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์เป็นการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายอันแน่ชัดของผู้สัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลเฉพาะตามหัวข้อที่ประเภทรายบุคคล และกลุ่ม

เครื่องมือประเมินผลด้วยการสัมภาษณ์ที่ดีกว่าการสังเกตตรงที่เพิ่มอวัยวะอย่างอื่นนอกจากตามาช่วยด้วย คือ ใช้หู ใจ ปาก และหู มาเป็นสื่อร่วมในการประเมิน ครูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นรายบุคคล จึงได้รับฟังและเห็นพฤติกรรมของนักเรียนด้านต่าง ๆ ด้วยตัวครูเอง เช่น ความเมตตาากรุณา ความอดทน และความเชื่อเพื่อผู้อื่น ฯลฯ ครูบันทึกผลจากการสัมภาษณ์ไว้นำไปพิจารณาประกอบกับผลที่ได้จากการสังเกตด้วย

3. การอภิปราย (Discussion)

การอภิปรายเป็นการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และอุดมการณ์ เป็นต้น วิธีนี้จึงสามารถสำรวจแนวความคิดของนักเรียนได้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ (Questionnaires and Checklist)

แบบสอบถามคือข้อความต่าง ๆ ที่มีช่องว่างเว้นไว้ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย หรือกรอกข้อความ

แบบสำรวจ คือข้อความที่ทำเป็นบัญชีรายการของเรื่องราวใด ๆ แล้วให้นักเรียนกาเครื่องหมายเพื่อประเมินว่า ดี - ไม่ดี ชอบ - ไม่ชอบ มี - ไม่มี แต่เพียงประการเดียว

กิจกรรม : แบบสำรวจ

คำแนะนำ ให้นักเรียนเขียนคำตอบแต่ละคำถาม โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ หรือ x ลงในตารางที่ตรงกับคำตอบที่เตรียมไว้ แล้วเลือกหัวข้อที่นักเรียนชอบที่สุด มาเขียนบทความเกี่ยวกับตัวมัน (I Statement)

5. การใช้เอกสารค่านิยม และกิจกรรมสำหรับการประเมินผล (Value Shuts and Activity for Evaluation)

เอกสารค่านิยมมีหลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของครูว่า ต้องการประเมินผลนักเรียนในเรื่องใด เช่น ต้องการประเมินการตัดสินใจของนักเรียน ครูอาจใช้เอกสารค่านิยม หรือกิจกรรมทางจริยธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

5.1 การใช้เอกสารค่านิยม : เขียนบทความ

บทความที่ให้นักเรียนเขียนเกี่ยวกับนักเรียน ดังเช่น

- ของที่ข้าพเจ้าชอบ
- ชีวิตข้าพเจ้า
- อาชีพของข้าพเจ้า
- งานอดิเรกของข้าพเจ้า
- อนาคตที่ข้าพเจ้าต้องการ
- ศิลปะที่ข้าพเจ้ารัก

เป็นต้น

5.2 การใช้เอกสารค่านิยม : เลือกตอบตามความจริงใจ และเขียน

เหตุผลอธิบายตามความคิดเห็นของตนเอง

ให้นักเรียนเขียนตอบตามความจริงใจ โดยไม่มีการให้คะแนน เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนชอบอะไร เช่น ให้เลือกชมการแสดง

ถ้านักเรียนเปิดโทรทัศน์แค่เพียงของเดียว นักเรียนจะเลือกของใด ให้กาเครื่องหมาย ✓ หรือ x ลงหน้าของนั้น ๆ

- ของ 3
- ของ 5
- ของ 7
- ของ 9
- ของ 11

ข้อใดนอกเหนือสิ่งที่เลือกลงในช่องว่างข้างล่างนี้

ถ้าโทรทัศน์ของนักเรียนส่งสัญญาณได้เพียงเรื่องเดียว นักเรียนจะเลือกรับสัญญาณเรื่องชนิดใด ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หรือ x หน้ารายการนั้น ๆ

- กีฬา
- ทนตรี
- การ์ตูน
- รายการอาหาร
- ภาพยนตร์จีนกำลังภายใน
- ภาพยนตร์ชีวิตแบบไทย ๆ
- รายการแพ้น้ำโซ้ว
- สารคดีเที่ยวรอบโลก
- รายการสุขภาพ
- รายการต้นไม้ใบหญ้า
- ละคร, นวนิยาย
- รายการศาสนา (พระเทศน์ บรรยายธรรม)
- รายการตลก รายการจี๋เสี้ยน

- รายการสำรวจ นักสืบ
- การทนายปัญหา
- รายการเกมส์โชว์

เขียน เหตุผลอธิบายการ เลือกแต่ละรายการ

5.3 การใช้เอกสารค่านิยม : ให้เขียนบทความความยาวตนเองอย่างอิสระ

ให้นักเรียนเขียนข้อความต่อไปนี้โดยอิสระ

1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจเมื่อ
-
2. ข้าพเจ้ามีความสุขอย่างยิ่งเมื่อ
-
3. ข้าพเจ้ามีความอิสระเสรีเมื่อ
-
4. อะไรทำให้คน เป็นคนใจร้าย
-
5. โรงเรียนของนักเรียนเป็น
-
6. นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนกำลังนินทา
-
7. นักเรียนคิดว่าคนควรมีเสรีภาพในเรื่อง
-
8. นักเรียนชอบใช้เวลาว่างทำ
-

9. ถ้านักเรียนเป็นครู นักเรียนจะทำอย่างไรให้การเรียนการสอนสนุก
-
10. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อรู้ว่ากำลังกระทำผิด
.....
11. นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อมีคนที่ไม่เรียนไม่รู้จุกยื่นให้
-

5.4 กิจกรรม : ใหวากรูปจากความจำ

อุปกรณ์ : ดินสอ หรือปากกา กระดาษ

- กิจกรรมครู :
- แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6 คน
 - ใ้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนที่มีความสามารถในการวาดรูป มากลุ่มละ 1 คน
 - อธิบายกติกาให้นักเรียนทั้งชั้นฟัง

กติกา

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องตั้งใจและรักษาเวลาอย่างเคร่งครัด

- ครูให้นักเรียนผู้เสนอคนแรกดูภาพวาดคล้ายเส้นง่าย ๆ ในเวลา 2 นาที แล้วให้นักเรียนวาดภาพจากความจำที่ดูจากครูลงในกระดาษที่เตรียมไว้
- นักเรียนคนแรกนำภาพที่ตนวาดไปให้คนที่สองดู ในเวลา 2 นาที และให้คนที่สองวาดภาพจากความจำที่ดูจากนักเรียนคนที่ 1 ลงในกระดาษ
- ทำอย่างนี้ต่อ ๆ กันไปจนครบจำนวน
- หลังจากคนสุดท้ายวาดเสร็จแล้ว นำภาพเหล่านั้นมาเรียงตามลำดับก่อนหลัง
- ถามนักเรียนแต่ละคนให้อธิบายว่าเขาคิดถึงอะไรขณะที่กำลังดูรูปและวาดรูปจากความจำ
- ถามนักเรียนว่า ทำไมภาพแต่ละภาพจึงไม่เหมือนกัน

กิจกรรมการวาดรูปจากความจำ เป็นการสร้างสถานการณ์ของครู เพื่อเปิดการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนในชั้นโดยอิสระเสรีเกี่ยวกับการมองภาพ การรับภาพ การจดจำ และการส่งสารไปสู่ผู้อื่น

กิจกรรมนี้ครูจะใส่สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในด้านความรวดเร็ว ว่องไว หรือความเชื่องช้าในการปฏิบัติกิจกรรมในเวลาอันจำกัด

ครูอาจเปิดการสนทนา อภิปรายทั่วไป ตามหัวข้อที่ครูหรือนักเรียนช่วยกันตั้งขึ้น เช่น

- ทำไมภาพเดียวกัน คนแต่ละคนจึงมองเห็นไม่เหมือนกัน
- ประสบการณ์มีส่วนในการตัดสินใจ
- ต่างคนต่างจิตต่างใจ (นานาจิตต)

กิจกรรมวาดรูปจากความจำ อาจนำไปดัดแปลงเป็น "เล่าเรื่องตามที่เขาเล่ามา" ไปใช้เป็นสถานการณ์การสอน เพื่อนำไปสู่การฝึกให้นักเรียนมีประสบการณ์และยอมรับถึงความแตกต่างของเรื่องที่เขาต่อ ๆ กันมา ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจสังคม ไม่ตั้งตนยึดมั่นแต่ความรู้สึกของตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว เปิดการเปิดใจให้กว้าง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เรื่องที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตของตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะประเมินผลการสอดแทรกค่านิยมแต่ละครั้งด้วยเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมโดยวิธีใด

5.5 กิจกรรม : คำพูกคืออยู่ปลายลิ้น

กิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนหาข้อความที่นักเรียนคิดว่ามีความสัมพันธ์กับข้อความทางขวามือมาเขียนลงในช่องว่างทางซ้ายมือ นักเรียนต้องเขียนคำแรกทันทีที่นักเรียนคิดออกหลังจากอ่านข้อความทางขวามือจบลง เช่น

๑. คนแก่อายุ 74 ปี	รับเด็กอายุ 14 ปี
	2. ผู้หญิงโสด อายุมากกว่า 35 ปี
	3. แมมีอำนาจที่สุดในบ้าน
	4. เด็กวัยรุ่นแต่งหน้า ทาปาก
	5. เด็กชายชอบเที่ยวกลางคืน คิมสุรา สูบบุหรี่ ตามเพื่อน

- 6. ครูแก่ จุ๊ จุ๊ หนัก
- 7. รถยนต์ยี่ห้อเบนซ์
- 8. คนกินจุ
- 9. ครูสาวแสนสวย สอนเก่ง รักเด็ก

5.6 กิจกรรม : ให้นักเรียนเขียนเรียงความเกี่ยวกับ "ข้าพเจ้า"

เช่น

- สิ่งที่ข้าพเจ้าคนพบใหม่
- สิ่งที่ข้าพเจ้าทราบ
- สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบ

ฯลฯ

กิจกรรม 5.1 - 5.6 จะต้องมีภาระให้คะแนน ครูต้องศึกษาจากประสบการณ์จากการเขียนของนักเรียน เพื่อผลในการสอดแทรกการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนต่อไป

กล่าวโดยสรุป การจัดและการประเมินผลค่านิยมและจริยธรรมมีความแตกต่างจากการวัดและการประเมินผลทางการศึกษาทั่วไป ทั้งนี้เพราะเหตุผลทางเจตคติ หรือความรู้สึกเป็นสำคัญ หากใช้วิธีไม่เหมาะสมความมุ่งหวังที่จะได้เป็นการวัดและการประเมินผลเพื่อปรับปรุง (Formative Evaluation) จะกลายเป็นเครื่องมือทำลายกระบวนการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมไปในที่สุด ดังนั้นครูจึงต้องวิเคราะห์เพื่อพิจารณาหารูปแบบที่เป็นการสร้างเสริมให้เหมาะสมกับเรื่องหรือครูต้องการปลูกฝังนักเรียน และนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลต่อไป

6. การใช้คำถาม

ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่า การใช้คำถามมีความจำเป็นในกระบวนการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม เช่น การกระจางค่านิยม การสัมภาษณ์ การสั่งสอน

อบรม และการปลูกฝัง เป็นต้น คำถามจะเป็นเครื่องมือช่วยครูได้อย่างยิ่ง หากครูได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าและตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้

6.1 ตัวอย่างคำถามกระจางคำนิยม

- ครู 1. ถาม : นักเรียนชอบเรียนวิชาอะไร
ตอบ : ตอบไม่ได้เพราะบางวิชามีสิ่งที่ชอบและสิ่งที่ไม่ชอบ
ในวิชาเดียวกัน
2. ถาม : ไหนลองยกตัวอย่างมาซิ
ตอบ : วิชาภาษาไทย ชอบวรรณคดี แต่ไม่ชอบหลักภาษา
3. ถาม : ชอบอ่านวรรณคดีเรื่องใดบ้าง ลองบอกมาสัก
2 เล่มได้ไหม
ตอบ : จกหมายจางวางหว่า กามนิทวาสิฎฐี

ในคำถามทั้ง 3 ข้อนั้น จะเห็นว่าเป็นการถามมาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนบอก
ความคิด หรือความรู้สึกทางคำนิยม ในขณะที่เดียวกันหากครูต้องการกระจางเรื่องจริยธรรม
จึงควรใช้คำถาม เช่น

- ถาม : หากนักเรียนเห็นเงิน 500 บาท ตกอยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร
ตอบ :
- ถาม : ทำไมจึง
- ตอบ :

6.2 แบบทดสอบความเข้าใจทางจริยธรรม

ตัวอย่างแบบทดสอบความเข้าใจทางจริยธรรม

จากงานวิจัยของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2536, 89-105)
จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. พฤติกรรมของบุคคลใดแสดงถึงความรับผิดชอบตนเองมากที่สุด
 1. สมศักดิ์ทำงานผิด รับผิดชอบ
 2. สมศักดิ์ตั้งใจทำหน้าที่ให้สำเร็จ
 3. ปดุงอู่นมาทำงานกอนเวลาเสมอ
 4. สีลาภรณ์ตั้งใจทำงานให้หัวหน้าพอใจเสมอ
 5. เมื่อสิทธิธรรมย์ได้รับงานมาจะศึกษาดังวิธีการทำงานก่อน

2. พฤติกรรมของบุคคลใดเป็นการ เสริมสร้างกำลังใจในการทำงานให้เกิดความเพียรยิ่งขึ้น
 1. สสำรวจปริมาณงานของผู้ขึ้นมาใช้ เป็น เป้าหมายของตน
 2. นึกถึงความก้าวหน้าของตนเองและผู้อื่น เปรียบเทียบกัน
 3. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของตนเองในแต่ละวัน
 4. ปรับปรุง-คำเหน็ดตนเองเมื่อทำงานไม่ได้ตามเป้าหมาย
 5. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของตนเองกับผู้อื่น เป็นประจำ

3. คำพังเพยที่ว่า "เห็นช้างชี่ ชี่ข้างอย่างช้างสาร" แสดงถึงอะไร
 1. การไม่รู้จักประมาณตน
 2. การทำสิ่งต่าง ๆ โดยขาดความยั้งคิด
 3. การเป็นคนไม่มีความมั่นใจในตนเอง
 4. การทำกิจกรรมทุกอย่างตามอย่างผู้มีอำนาจ
 5. การทำสิ่งต่าง ๆ โดยเอาแบบอย่างจากบุคคลที่เหนือกว่าตน

4. พัทักษ์เห็นนักเรียนโรงเรียนหนึ่งหนีโรงเรียนไปเที่ยวคิสโกเชก เขาจึงได้ห้ามปราม และตักเตือนนักเรียนกลุ่มนั้นให้สำนึกตัวและนำไปส่งโรงเรียน พฤติกรรมของพััทักษ์ แสดงว่ามีจริยธรรมค่านใด
 1. ความเสียสละ
 2. รู้จักรับผิดชอบชั่วดี
 3. ทอทานสิ่งที่ดี
 4. มีจิตสำนึกทอความดี
 5. ความรับผิดชอบทอหมู่คณะ

5. พฤติกรรมของบุคคลใดแสดงถึงความอึดอัด
 1. แดงหน้าเมื่อยังไม่ถึงเวลาพักรับประทานอาหาร
 2. ซากกำลังเกี่ยวขาวในนา ทามกลางแสงแดดที่ร้อนระอุ
 3. เชี่ยวทนกับความหนาวจัด เพราะไม่มีเงินซื้อเสื้อหนาว
 4. ค่ำกำลังชมความเจ๋งปวกโคโดยไม่แสดงอาการออกมาให้ผู้อื่นรู้
 5. เหลืองกำลังระงับความโกรธที่เพื่อนพูดว่าเป็นคนซื่อลาค

6. พฤติกรรมของบุคคลใด แสดงถึงความไม่รับนิคชอบต่อสังคม
 1. ไววิทย์อุปสมบทเมื่ออายุย่างเข้าปีที่ 21
 2. จรัสเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง
 3. โรจน์ชอบฉันทนเวลาการคัดเลือกทหาร เนื่องจากกำลังศึกษาอยู่
 4. ปรัชญาแจกใบปลิวโฆษณาสินค้าให้แก่ประชาชน
 5. ทัศนิกเสียภาษีย้อนหลังให้กรมสรรพากรเป็นเวลา 6 เดือน

7. พฤติกรรมของบุคคลใดแสดงว่า "เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น"
 1. บรรหารเชื่อฟังคำตักเตือนของประเคิม
 2. สมลักษณ์ยอมปฏิบัติตามความคิดเห็นของของพิเศษ
 3. สมควรยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีตำแหน่งสูงกว่าตน
 4. ประมุขยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน ๆ และยินยอมปฏิบัติตามทุกอย่าง
 5. คงกมลตั้งใจรับฟังเรื่องต่าง ๆ ที่ผู้อื่นแนะนำ

8. พฤติกรรมของบุคคลใด แสดงถึงความมัธยัสถ์
 1. บุปผาพยายามซื้อของโดยใช้วิธีฉ้อฉล
 2. มาลีขยันทำงานเพื่อเก็บเงินให้ไ้มากที่สุด
 3. ฉวีงามรับประทานอาหารวันละมื้อเพื่อลดค่าใช้จ่าย
 4. พรพรรณพยายามหาทางซื้อของที่ลดราคาเพื่อจะได้ราคาถูกลง
 5. สุจรรยาไม่ใช้จ่ายเงินในการเที่ยวเตร่กับเพื่อน แต่จะใช้จ่ายเฉพาะการกินอยู่เท่านั้น

9. คำพังเพยที่กล่าวว่า "ซื่อเกินไม่หมด คดเกินไม่นาน" มีความหมายตรงกับข้อความใด
1. คนซื่อจะมีเงินทองมาก
 2. คนซื่อจะได้รับความไว้วางใจ
 3. คนซื่อจะมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย
 4. คนซื่อจะประสบความสำเร็จในการทำงาน
 5. คนซื่อจะมีเพื่อนฝูงมิตรสหายมากมาย
10. พฤติกรรมของบุคคลใดแสดงถึงความรับผิดชอบในหน้าที่มากที่สุด
1. สมพงษ์แนะนำให้วางแผนงานก่อนลงมือทำ
 2. สุวิธแนะนำให้ใช้เงินงบประมาณที่ได้รับอย่างประหยัด
 3. ณรงค์แนะนำลูกน้องพิจารณาตรวจสอบงานที่ทำทุกระยะ ถ้าผิดจะแก้ไข
 4. สุทินแนะนำว่าถ้าทำงานเกิดข้อบกพร่องหรือทำไม่ได้ให้รีบมาปรึกษาตนได้ทันที
 5. จานงค์แนะนำให้ลูกน้องพยายามประสานงานกับผู้ร่วมงานให้ค่อยๆ ไข่มการแตกแยกกัน
11. ถ้าคนในสังคมต้องการความรัก ความสามัคคี ความอบอุ่นใจต่อกัน ควรจะต้องมีจริยธรรมใดไว้ประพฤติปฏิบัติ
1. ความกตัญญูทุกเวที
 2. ความมีชัยศักดิ์
 3. ความซื่อสัตย์
 4. ความรับผิดชอบ
 5. ความมีเหตุผล
12. พฤติกรรมของบุคคลใดเป็นการเสียสละที่มีค่าสูงในทางจริยธรรม
1. บุญมีบริจาคดวงตาให้แก่สภากาชาด
 2. พงษ์พรดีไปปลอมขวัญและมอบของขวัญแก่ตำรวจตระเวนชายแดน
 3. ประทีปสมัคร เป็นทหารพรานไปประจำชายแดน
 4. นงรัตน์รับไปบริจาคโลหิตแก่โรงพยาบาลหลังจากทราบข่าวทางโทรทัศน์
 5. จิราณะแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแก่กลุ่มผู้หลงผิดจนกลับใจได้

ในการสร้างแบบทดสอบเพื่อใช้วัดความรู้ความเข้าใจและจริยธรรมนั้น ครูต้อง
สร้างแบบทดสอบโดยสมมติสถานการณ์ขึ้นมาให้นักเรียนเลือก

ตัวอย่างแบบทดสอบทางการเรียนจริยธรรมในวิชาสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(2536, 120-133)

จงกาเครื่องหมาย x ลงในช่องตัวอักษรหน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้องในกระดาษคำตอบ

1. จริยธรรมกล่าวถึงข้อใดเป็นสำคัญ
 - ก. ขอบบังคับ
 - ข. การละเว้น
 - ค. การประพฤติปฏิบัติทั่วไป
 - ง. สิ่งที่ดีงามที่ควรปฏิบัติ
 - จ. มาตรฐานแห่งความประพฤติของสังคม

2. นครลัดดาของเถื่อนมานานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไปไม่ทราบ
การกระทำดังกล่าว ทำให้คนร้ายร้ายถึงขั้นเศรษฐีคนหนึ่ง และนครได้สละทรัพย์สิน
จำนวนหนึ่งทำบุญให้ทานสงฆ์เสมอ จนเป็นที่นับหน้าถือตาได้รับการยกย่องจากบุคคล
ทั่วไปในสังคม ทานศิวานครจะมีปัญหาชีวิตในคานใด
 - ก. ไม่มี เพราะนครสามารถสรรหาสิ่งของมาบำบัดความต้องการได้ตามต้องการ
ทั้งทางกายและทางใจ
 - ข. ไม่มี เพราะนครอยู่ในสังคมที่ไม่มีใครสนใจภูมิหลังของเขา
 - ค. มีปัญหาคานการแข่งขันกันสร้างอำนาจและบารมี
 - ง. มีปัญหาคานสังคม เพราะนครต้องการมีเกียรติมากขึ้นด้วยการมีตำแหน่งเป็นตัวแทน
ของประชาชนในท้องถิ่น
 - จ. นครต้องระมัดระวังตัว เพราะนครเกรงว่าสักวันหนึ่งต้องมีคนรู้ความชั่วของตน

3. "คนที่พึ่งพร้อมบริบูรณ์ด้วยปัจจัยสี่ สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย และชื่อเสียงเกียรติยศ หากเป็นผู้ขาดจริยธรรมแล้ว แม้จะมีทรัพย์สินเงินทองมากมายก็ไม่อาจมีชีวิตที่ราบรื่นได้" คำกล่าวข้างต้นนี้ นักเรียนเห็นว่า เป็นจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
- จริง เพราะจริยธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวมิให้คนเราทำความชั่ว จึงไม่เกิดปัญหาแก่ตนเองและครอบครัว
 - จริง เพราะจริยธรรมเป็นเครื่องหมายของคนดี และผู้นำเพื่ออุปถัมภ์แก่สังคม
 - จริง เพราะคนมีจริยธรรมจะทำแต่ความดี เพื่อไม่ให้ถูกทำโทษจากสังคม
 - ไม่จริง เพราะคนร่ำรวยมากมายที่ขาดจริยธรรม แต่ก็มีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย
 - ไม่จริง เพราะสมัยคนทำดีได้ก็มีทำโทษ ทำชั่วได้ก็มีฉวยไป
4. มาตรฐานโดยทั่วไปที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการตัดสินว่าการกระทำที่จัดได้ว่า ดี หรือ ชั่ว คือข้อใด
- ชนนประเพณี
 - คำสอนทางศาสนา
 - ธรรมเนียมประเพณี
 - เหตุผลของผู้กระทำ
 - ผลประโยชน์ที่ได้รับ
5. การที่มนุษย์เล็งดูคุณค่ามารดาที่แก่ชราแล้ว เพราะเหตุใด
- กฎหมายบังคับ
 - จารีตประเพณี
 - ได้รับการศึกษาอบรมมาใหม่ปฏิบัติ
 - มีโนธรรมกระตุ้นเตือน
 - มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอทำได้
6. การที่จะตัดสินว่า การกระทำที่เป็นบาปมากหรือน้อยนั้น พระพุทธศาสนาดูเอาเกณฑ์จากข้อใด
- เจตนา
 - ผลที่เกิดขึ้น

- ค. มโนธรรม
 ง. เจตคติ
 จ. อุดมคติ
7. ข้อใดเป็นลักษณะของค่านิยม
 ก. เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้
 ข. เป็นสิ่งที่ค้างคามเสมอ ควรถือเป็นแนวปฏิบัติ
 ค. เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง
 ง. เป็นสิ่งที่พัฒนาและแก้ไขได้
 จ. มีลักษณะเช่นเดียวกับความนิยม
8. สภาพของสังคมแบบใดที่ทำให้คนทั่วไปละทิ้งค่านิยมทางบวกมากขึ้น
 ก. สังคมที่มีความเป็นชนบทห่างไกลจากตัวเมืองมาก
 ข. สังคมที่มีความสงบเรียบร้อย
 ค. สังคมที่มีค่าครองชีพสูงเกินกว่ารายได้มาก
 ง. สังคมที่มีระบบทางการ เมืองแบบเสรีประชาธิปไตย
 จ. สังคมที่มีระบบทางการ เมืองแบบเผด็จการ
9. สถาบันใดที่มีบทบาทอย่างมากในการทำให้ค่านิยมแพร่ไปในหมู่คนอย่างรวดเร็ว
 ก. ครอบครัว
 ข. การศึกษา
 ค. วงการธุรกิจ
 ง. ศาสนา
 จ. สื่อสารมวลชน
10. ค่านิยมที่ดีจะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง
 1. สติปัญญา และเหตุผล
 2. ความสวยงาม
 3. ความนิยม
 4. หลักศีลธรรม

5. ความรู้
6. คุณค่า
- ก. ข้อ 1, 2 และ 3
- ข. ข้อ 1, 3 และ 6
- ค. ข้อ 1, 4 และ 6
- ง. ข้อ 1, 5 และ 6
- จ. ข้อ 4, 5 และ 6
11. การที่จะทราบค่านิยมของบุคคลนั้น สังเกตได้จากข้อใด
- ก. สิ่งบุคคลเลือกใช้ในวิถีประจำวัน
- ข. ทิศทางแห่งความสนใจของบุคคล
- ค. การคิดการเขียนของบุคคล
- ง. คำพูดที่บุคคลแสดงออก
- จ. คำตอบทุกข้อรวมกัน
12. นายรุจน์เป็นคนประหยัด ข้อแต่ของที่มีความจำเป็นไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ซึ่งเป็นลักษณะของเขา เป็นสิ่งที่นายภยงและควรส่งเสริมให้แพร่หลายไปในสังคม เมื่อคนหมู่มากนิยมความประหยัด จะกลายเป็นสิ่งใดในหัวข้อต่อไปนี้
- ก. ค่านิยม
- ข. รสนิยม
- ค. สุภาษิตเตือนใจ
- ง. เจตคติ
- จ. อุดมคติ
13. ข้อใดหมายถึงความมีชัยสิทธิ์
- ก. หากความรู้เกี่ยวกับการใช้ และการถนอมสิ่งของต่าง ๆ
- ข. ไม่ใช่จ่ายของเพราะกลัวหมดเปลือง
- ค. รู้จักถนอมของผู้อื่นเหมือนของของตน
- ง. รู้จักเก็บรักษาของที่จำเป็นจริง ๆ
- จ. การเก็บรักษาของไว้อวดเพื่อนบ้าน หรือผู้มาเยี่ยมเยือน

14. ลักษณะสำคัญของการรู้จักประมาณตน คือข้อใด
- รู้จักประมาณในสิ่งที่ตนมีรายได้
 - รู้จักประมาณในกำลังของตน
 - รู้จักประมาณในความเป็นอยู่ของตน
 - พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
 - ข้อ ก, ข และ ค ถูก
15. ข้อใดแสดงให้เห็นว่ามี "ฉันทะ"
- สมชายเรียนคณิตศาสตร์เพราะชอบวิชานี้โคตะแนนดี
 - สมชายเรียนคณิตศาสตร์เพราะคนส่วนมากสนใจ
 - สมชายเรียนคณิตศาสตร์เพราะจะทำให้ฉลาดขึ้น
 - สมชายเรียนคณิตศาสตร์เพราะสนใจวิชานี้
 - สมชายเรียนคณิตศาสตร์เพราะอาจารย์สอนดี
16. นายสมชัยเป็นข้าราชการชั้นพิเศษและมีอิทธิพลมาก แม้เขาจะมีโอกาสคอร์รัปชั่นได้ แต่เขาก็ไม่ทำเพราะอะอายใจตนเอง จักว่าเขาเป็นผู้มีธรรมข้อใด
- หิริ - โศกทัปปะ
 - ปีติ
 - สติ - สัมปชัญญะ
 - สัจจะ
 - ฉันทะ
17. "ใจหนึ่งอยากจะขโมยนาฬิกาของเพื่อนที่วางทิ้งไว้ อีกใจหนึ่งคิดว่าไม่ควรที่จะเอามาเป็นของตัวเอง ควรนำไปคืนเพื่อน" ข้อความนี้สัมพันธ์กับข้อใด
- ฉันทะ
 - กามะ
 - หิริ - โศกทัปปะ
 - กุศลกรรมบถ
 - สัจจะ

18. กิเลส คือ เครื่องทำให้จิตใจเศร้าหมอง แบ่งออกเป็น 3 ประเภทที่เรียกว่า
อกุศลมูล คือข้อใด
- อวิชชา ตัณหา อุปาทาน
 - โลภะ โทสะ โมหะ
 - กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิตตะ
 - โลภะ อหังการะ กุจฉะ วิจิกิจฉา
 - โทสะ กามฉันทะ โมหะ
19. ถ้าจิตมนุษย์มีวิภวธาตุอยู่แล้ว เราจะมีบุคลิกภาพอย่างไร
- มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ แจ่มใส
 - มีความซุกซน เคือง ง่วงเหงาหาวนอน
 - มีบุคลิกภาพน่าเกรงขาม
 - บุคลิกภาพสุ่ม รอมคอม
 - บุคลิกภาพดี มีสง่า
20. ความเป็นผู้มีระเบียบวินัยให้ผลดี เพราะอะไร
- วินัยเป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความชั่ว
 - วินัยนำไปสู่ความดี
 - วินัยเป็นสิ่งที่จำแนกบุคคล
 - ทำให้สะดวกในการปกครองและสังคมมีความสุข
 - ข้อ ก และ ข ถูก
21. ข้อใดให้ความหมายของคำว่า "ข้อสัตย์สุจริต" ได้ถูกต้องที่สุด
- ความดี
 - ความยึดมั่นในสัญญา
 - ความมีเกียรติยศชื่อเสียง
 - ความมีอำนาจ
 - ความซื่อตรงไม่คดโกง

22. ความซื่อสัตย์สุจริตช่วยเสริมบุคลิกในแง่
- เป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคม
 - เป็นคนกตัญญูรู้คุณผู้อุปการะ
 - เป็นคนตรงไปตรงมาไม่นับถือ
 - เป็นคนเข้าสังคมเก่งรู้จักคนมาก
 - เป็นคนมองโลกในแง่ดี
23. ข้อใดถือว่าเป็นการเสียสละเพื่อการสงเคราะห์
- การซื้อของให้พ่อแม่
 - การให้เงินแก่คนขอทาน
 - การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่เพื่อน
 - การช่วยทำความสะอาดในที่สาธารณะ
 - การสมัครเป็นทหารไปช่วยทำสงครามในต่างประเทศ
24. ถ้าเราชอบซื้อคำทำนายสลากกินแบ่งราคาของละ 10 บาท โดยเขียนหน้าของว่า คำทำนายจาก "เจ้าพ่อเขาคอก" โดยคาดว่าจะได้เลขเด็ดไปซื้อสลากกินแบ่งนั้น แสดงว่าเราให้คุณธรรมข้อใด
- วิจารณ์ญาณ
 - อิศัตัญญา
 - มัตตัญญา
 - อิทธิบาทสี่
 - สติ - สัมปชัญญะ
25. ธรรมข้อใดที่มุ่งให้บุคคลมีน้ำใจกว้างขวางมากที่สุด
- ความรู้จักประมาณตนหรือความพอคี่
 - ความรับผิดชอบตอสังคมและตนเอง
 - การมีวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจปัญหา
 - การรู้จักเคารพในความคิดเห็นของตนเองและของผู้อื่น
 - ถูกหมดทุกข้อ

26. การไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทำได้โดยทางใด
- ทางกาย
 - ทางวาจา
 - ทางใจ
 - ทางกาย วาจา และ ใจ
 - ทางกาย วาจา และทางความคิด
27. โรงเรียนควรมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนโดยริบค่านในค่านใด
- ความมีระเบียบวินัย
 - การรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียน
 - การบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ
 - การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม
 - ถูกทุกข้อ
28. คำว่า "สมาธิ" หมายถึงจิตอยู่ในสภาวะใด
- ตั้งมั่น
 - ตั้งใจจริง
 - ยึดมั่นในสังขาร
 - มีใจเป็นกลาง
 - ไม่ยินดียินร้ายในสุขและทุกข์
29. ข้อใดไม่ใช่ความมุ่งหมายของสมาธิ
- เพื่อความสันติเลส
 - เพื่อให้เห็นควมปัญญา
 - เพื่อให้เห็นสิ่งที่ต้องการเห็น
 - เพื่อให้มีสติสัมปชัญญะ
 - เพื่อให้จิตสงบ

30. การที่กระทรวงศึกษาธิการจัดให้สอน เรื่องสมาธิแก่นักเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายคืออะไร
- เพื่อให้รู้จักทำจิตใจสงบปราศจากกิเลส
 - เพื่อให้เด็กเรียนสามารถเข้าฌานได้
 - เพื่อให้เด็กเรียนคุ้นเคยกับการบำเพ็ญวิปัสสนา
 - เพื่อให้รู้จักทำจิตใจสงบพร้อมที่จะเรียนและทำงาน
 - เพื่อรักษาสุขภาพจิตของเด็กเรียน
31. คุณธรรมข้อใดที่ส่งเสริมการฝึกสมาธิให้สำเร็จ
- อิทธิบาทสี่
 - ชาติสี่
 - อุปาทาน
 - อวิชชา
 - ฆราวาสธรรม
32. กิจเบื้องต้นในการฝึกสมาธิที่ควรปฏิบัติคืออะไร
- นั่งหลับตา
 - แต่งกายด้วยเครื่องนุ่งห่มที่สะอาด
 - รับประทานอาหารให้อิ่ม
 - ตัดกังวลต่าง ๆ ออกให้หมด
 - นอนหลับให้สบายก่อน ตื่นมานั่งสมาธิ
33. สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการฝึกสมาธิไม่ให้เกิดผลสำเร็จ คืออะไร
- ความง่วงเหงาหาวนอน
 - นิเวศทั้ง 5 อย่าง
 - ความไม่ว่างจากการงาน
 - ไม่ได้อธิษฐานไว้ก่อนฝึกสมาธิ
 - ความลังเลสงสัยในการฝึก

34. ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคนในสังคมต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย เป็นเหตุให้อัตราการป่วยด้วยโรคจิต และโรคประสาทเพิ่มจำนวนมากขึ้นในประเทศไทย ฉะนั้นวิธีที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดและความคับข้องใจที่ดี และประหยัดวิธีหนึ่ง คืออะไร
- ทำงานอดิเรกที่สนใจ
 - ไปฟังเพลงในค็อกเทลเลาจน์
 - ไปชมภาพยนตร์เบาสมอง
 - ไปพักผ่อนตากอากาศ
 - นั่งสมาธิทำจิตใจให้สงบในห้องเงียบ ๆ
35. ผู้ที่อบรมจิตใจให้สงบและทำสมาธิอยู่เสมอ มักจะมีบุคลิกภาพเด่นที่สามารถสังเกตเห็นได้ คืออะไร
- เงียบขรึม พูดน้อย ๆ ใฝ่ใจความ
 - เชื่องช้า เลื่อนลอย
 - แจ่มใส สุขุม เยือกเย็น
 - ว้าวุ่น หุนหัน ใจร้อน
 - ความคิด และอารมณ์แปรปรวนง่าย
36. นอกจากจะมีการสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าห้องเรียนตอนเช้าเป็นการแสดงความเคารพและสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยแล้ว นักเรียนควรเป็นผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยอีกด้วย ผู้ที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัยควรจะปฏิบัติตนอย่างไร
- มีพระเครื่องห้อยคอเป็นประจำ
 - สวดมนต์ไหว้พระทุก ๆ วัน
 - ไปที่วัดฟังเทศน์ฟังธรรมตามควรแก่โอกาส
 - ปฏิบัติธรรม
 - ศึกษาธรรมะให้เข้าใจ
37. ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นว่าเศรษฐกิจของชาติกำลังอยู่ในภาวะวิกฤติในฐานะที่เราเป็นประชาชนคนหนึ่ง นักเรียนคิดว่าวิธีใดที่สามารถช่วยแก้ปัญหานี้ได้โดยอย่างไร
- การลดรายจ่าย

- ข. งดการกู้เงินจากต่างประเทศ
 - ค. การเพิ่มรายได้ของกรมกรให้สูงขึ้น
 - ง. การตัดรายจ่ายของรัฐบาลโดยการลดเงินเดือนรัฐมนตรี
 - จ. ถูกทั้งข้อ ข และ ง
38. การพัฒนาสังคมจะบรรลุเป้าหมายมากขึ้นเพียงใดจะต้องอาศัยปัจจัยใด
- ก. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม
 - ข. การช่วยเหลือจากประเทศเพื่อนบ้าน
 - ค. ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ
 - ง. การร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล
39. ค่านิยมใดควรปลูกฝังอย่างยิ่งแก่สังคมไทยในปัจจุบันนี้
- ก. การกระทำประโยชน์เพื่อตนเองและครอบครัว
 - ข. การนิยมใช้ของต่างประเทศที่มีคุณภาพดี
 - ค. การยกย่องผู้กระทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม
 - ง. การแสวงหาชื่อเสียง
 - จ. การแสดงอำนาจของบุคคลเพื่อความยิ่งใหญ่ในอนาคต
40. เด็กชายสมยศ สอบเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมไม่ได้ เกิดความกลุ้มใจไปซื้อสุรามาคิมเพื่อดับทุกข์ แสดงว่าเขามีความกดดันทางจิตใจ วิธีแก้ไขที่ถูกสมควรทำอย่างไร
- ก. เตรียมตัวสอบใหม่ในปีหน้า
 - ข. ไปกวศวิชาใหม่
 - ค. ให้ลิ้นเบนอาจารย์เพื่อเข้าเรียนให้ได้
 - ง. ทักสนใจเลิกเรียน ออกไปประกอบอาชีพ
 - จ. ขอมรับสภาพความเป็นจริง และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

41. นายเซต เป็นผู้จัดการธนาคารแห่งหนึ่งซึ่งเปิดรับสมัครเลขานุการ 1 ตำแหน่ง แต่มีผู้มาสมัครมากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้รู้จักฝากฝังมารวมทั้งนายคเชนทร์ ซึ่งเป็นน้องของเพื่อนนายเซต เมื่อได้ทำการทดสอบและสัมภาษณ์แล้ว ปรากฏว่า ผลการสอบของนายคเชนทร์ ไม่เป็นที่น่าพอใจ และเป็นรองผู้สมัครคนอื่น ๆ อีกหลายคน แต่นายเซตก็ตัดสินใจเลือกนายคเชนทร์ เข้าทำงาน ทั้งนี้ก็เรียกว่านายเซตตัดสินใจผิดหรือถูก และมีเหตุผลอย่างไร
- ถูก เพราะเป็นเพื่อนสนิทกับพี่ชายของนาย
 - ถูก เพราะนายคเชนทร์ มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงานดังกล่าว
 - ผิด เพราะเห็นแก่ความสัมพันธ์ส่วนตัวอาจทำให้งานขาดประสิทธิภาพ
 - ผิด เพราะไม่ทำตามความเห็นของกรรมการ
 - ผิด หรือถูกก็ได้ เพราะนายคเชนทร์ ก็ผ่านการสอบคัดเลือกเหมือนกัน
42. ซิสเตอร์ เทเรซา ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ควรเป็นแบบอย่างจริยธรรมในข้อใด
- ศาสนา
 - เศรษฐกิจ
 - การปกครอง
 - สังคมสงเคราะห์
 - วรรณกรรม
43. พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่พระภิกษุว่า "จงจาริกไปเพื่อความสุขแห่งมหาชนทั้งหลายเถิด" ข้อใดมีความหมายเช่นเดียวกับคำกล่าวข้างต้น
- ให้รู้จักรักตนเองและผู้อื่น
 - ใหม่เมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน
 - ให้นำความสุขมาสู่ตนเองและครอบครัว
 - แสวงหาความสุขเพื่อสังคม
 - แสวงหาความสันติสุขมาสู่ปวงชน

44. ข้อใดแสดงว่า คณีย์เป็นคนที่มีความซื่อ "อัปชาราตนา" เคารพในความไม่ประมาท
- คณีย์มักบอกน้องเสมอว่า "พี่ไม่อยากจัดการางสอนเอง เพราะสายคาไม้ที่ช่วยจี้ให้"
 - "คุณพ่อครับขอเงินผมติดกระเป๋าสัก 100 บาท นอกเหนือจากเงินเบี้ยเลี้ยงประจำวัน"
 - คณีย์ไปตรวจสุขภาพทุกปี
 - เป็นความเคยชินที่คณีย์ต้องตรวจสภาพรถก่อนออกจากบ้านทุกวัน
 - ถูกหมดทุกข้อ
45. ข้อใดเป็นจุดมุ่งหมายที่เราเรียนเรื่องทิศ 6
- เพื่อให้ทราบว่ามียุคคลแวกกลมเราอยู่ 6 ประเภท
 - ทำให้สามารถจำแนกบุคคลออกเป็น 6 จำพวก
 - เพื่อให้ทราบว่าพระพุทธเจ้าทรงจำแนกบุคคลไว้ 6 ประเภท
 - เพื่อให้ทราบถึงหน้าที่ของเราที่จะปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตัวเราทั้ง 6 ประเภท
46. ชรรมะข้อใดสอดคล้องกับการประหยัค
- อบายมุข 4
 - อุฏฐานสมุปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น
 - อารกฤษสมุปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา
 - กดูยถมิตุคตา ความเป็นผู้มีเพื่อนดี
 - ขันติ ความอดทน
47. "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" ข้อความนี้สอดคล้องกับคุณธรรมข้อใด
- ฉันทะ
 - วิริยะ
 - จิตตะ
 - วิมังสา
 - ขันติ - โสรัจจะ

48. ข้อใดเป็นโทษของการไม่รู้จักจิตใจของตน ที่เรียกว่า "ทมะ"
- การหนีไปเที่ยวแทนการไปโรงเรียน
 - การวิลองเสพยาเสพติด
 - การจับจ่ายสิ่งของอย่างฟุ่มเฟือย
 - การเอะอะโวยวาย เมื่อไม่สบอารมณ์
 - ถูกทุกข้อ
49. ในการดำรงชีวิตของฆราวาสพระพุทฺธของคหรงจำแนกเหตุแห่งความเสื่อม หรือที่เรียกว่า อายมุขไว้ 4 ประการ นักเรียนคิดว่าข้อใดก่อให้เกิดความเสื่อม
- ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียใ้ทุกข้อ
 - ความเป็นนักเลงผู้หญิง
 - ความเป็นนักเลงสุรา
 - ความเป็นนักเลงการพนัน
 - การคบคนชั่วเป็นมิตร
50. ข้อใดเป็นข้อความใดที่เรียกว่า "ข้อเท็จจริง"
- อนุสาวรีย์ย่าเหล ยืนยันว่า สุนัขตัวนี้ฉลาดแสนรู้
 - อนุสาวรีย์ย่าเหล ยืนยันว่า สุนัขตัวนี้สวยและมีลักษณะดี
 - อนุสาวรีย์ย่าเหล ยืนยันว่า สุนัขตัวนี้มีความซื่อสัตย์
 - อนุสาวรีย์ย่าเหล ยืนยันว่า สุนัขตัวนี้เป็นพันธุ์ที่หายาก มีผู้นำมาถวายรัชกาลที่ 6
 - ข้อ ก และ ค ถูก

6.3 การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบและหยั่งความคิด

การใช้คำถาม เพื่อตรวจสอบ/หยั่งความคิด (Probe question)

คำถามที่ใช้ในการศึกษาค่านิยมและจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด

ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2526, 51-52)

1. คำถามเพื่อให้เกิดความกระจ่าง

ครูควรใช้คำถามประเภทนี้เพื่อให้นักเรียนอธิบายเหตุผลให้เข้าใจ ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นการตรวจสอบความรู้ในเรื่องที่นักเรียนพูด

2. คำถามเฉพาะประเด็น (An issue specific probe)

คำถามประเภทนี้จะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้ตรวจสอบความคิด ของเขาเกี่ยวกับประเด็นทางค่านิยมและจริยธรรม

3. คำถามระหว่างประเด็น (An inter issue probe)

เป็นคำถามที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดเพื่อตัดสินใจระหว่างเรื่อง 2 เรื่อง เช่น

"ในระหว่าง 2 สิ่ง คือความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนกับหน้าที่ที่จะต้อง ปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างไหนสำคัญกว่ากัน"

4. คำถามเพื่อให้เปลี่ยนบทบาท (A role - switch probe)

คำถามประเภทนี้จะทำให้นักเรียนเปลี่ยนบทบาทตนเองเป็นอีก บุคคลหนึ่ง เพื่อจะได้มองจากอีกมุมหนึ่งของปัญหา

5. คำถามเพื่อให้รู้ผลที่จะตามมาอย่างเป็นสากล (A Universal Consequence probe)

ถามเพื่อให้นักเรียนพิจารณาถึงสิ่งซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ หากเขา การใช้เหตุผลนั้นไปใช้กับทุก ๆ คน

การใช้คำถามเป็นทั้งการประเมินผลและทักษะวิธีการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ขอให้ครูพิจารณาจากกิจกรรมตั้งแต่บทที่ 6-8 ซึ่งมี

คำถามสอคนแรกอยู่

Colberg ไ้ระบุเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ 10 ประเด็น ซึ่งครุอาจตั้ง
คำถามในเรื่องต่อไปนี้คือ (อ้างจากกระทรวงศึกษาธิการ 2526, 52-54)

1. การลงโทษและการทำผิด (Punishment & blame)
 - บุคคลควรถูกลงโทษหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - การลงโทษด้วยความยุติธรรมเป็นอย่างไร
2. ทรัพย์สินของ (Property)
 - บุคคลควรให้ หยิบฉวย หรือแลกเปลี่ยนทรัพย์สินของกันและกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. ความผูกพันร่วมกันในบทบาทหน้าที่ (Affiliation roles)
 - บุคคลควรช่วยเหลือบุคคลหนึ่ง หรือควรรักษาสัมพันธภาพส่วนตัวกับบุคคลอื่น ๆ เพราะเหตุใด
 - หน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว หรือการเป็นเพื่อนที่ดีเป็นอย่างไร
4. กฎหมาย (Law)
 - บุคคลควรเชื่อฟังหรือรักษากฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - คุณลักษณะของกฎหมายที่ดีเป็นอย่างไร
5. ชีวิต (Life)
 - บุคคลควรรักษาความปลอดภัยของชีวิตบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - อะไรที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่า
6. ความจริง (Truth)
 - บุคคลควรพูดความจริงหรือควรให้ความจริงถูกเปิดเผยออกมาเองหรือไม่ เพราะเหตุใด

7. การปกครอง (Government)

- บุคคลควรเชื่อฟังหรือควรยอมรับในอำนาจของบุคคลอื่นนอกจาก
รัฐบาลหรือไม่ เพราะเหตุใด
- คุณลักษณะการเป็นนักปกครองที่ดี หรือการเป็นพลเมืองดีเป็นอย่างไร

8. สิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม (Civil Rights and
Social Justice)

- สิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมคืออะไร
- บุคคลควรละเมิด หรือควรสนับสนุนสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมของบุคคลอื่นหรือของกลุ่ม เพราะเหตุใด

9. เพศ (Sex)

- หญิงหรือชาย ควรมีความเสมอภาคกันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ในสังคมบางสังคม เหตุใดเพศชายจึงได้รับสิทธิมากกว่าเพศหญิง

10. จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี (Morality and Mores)

- เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกับกฎหมาย ความรักหรือผลประโยชน์
บุคคลควรทำตามความนึกคิดเห็นในแง่คุณธรรมจริยธรรมของบุคคลอื่น
หรือควรทำตามความรู้สึกนึกชอบของตนเอง
- ลักษณะของจริยธรรมเป็นอย่างไร และอะไรเป็นรากฐานแห่งเหตุผล
ของจริยธรรมนั้น

สรุป

การวัดผลประเมินผลทางค่านิยมและจริยธรรม ครูควรสอดแทรกการประเมิน
ในแต่ละชั้นตอนให้เหมาะสม ลักษณะของการประเมินควรอยู่ในขอบเขตดังนี้

1. การประเมินตัวความรู้

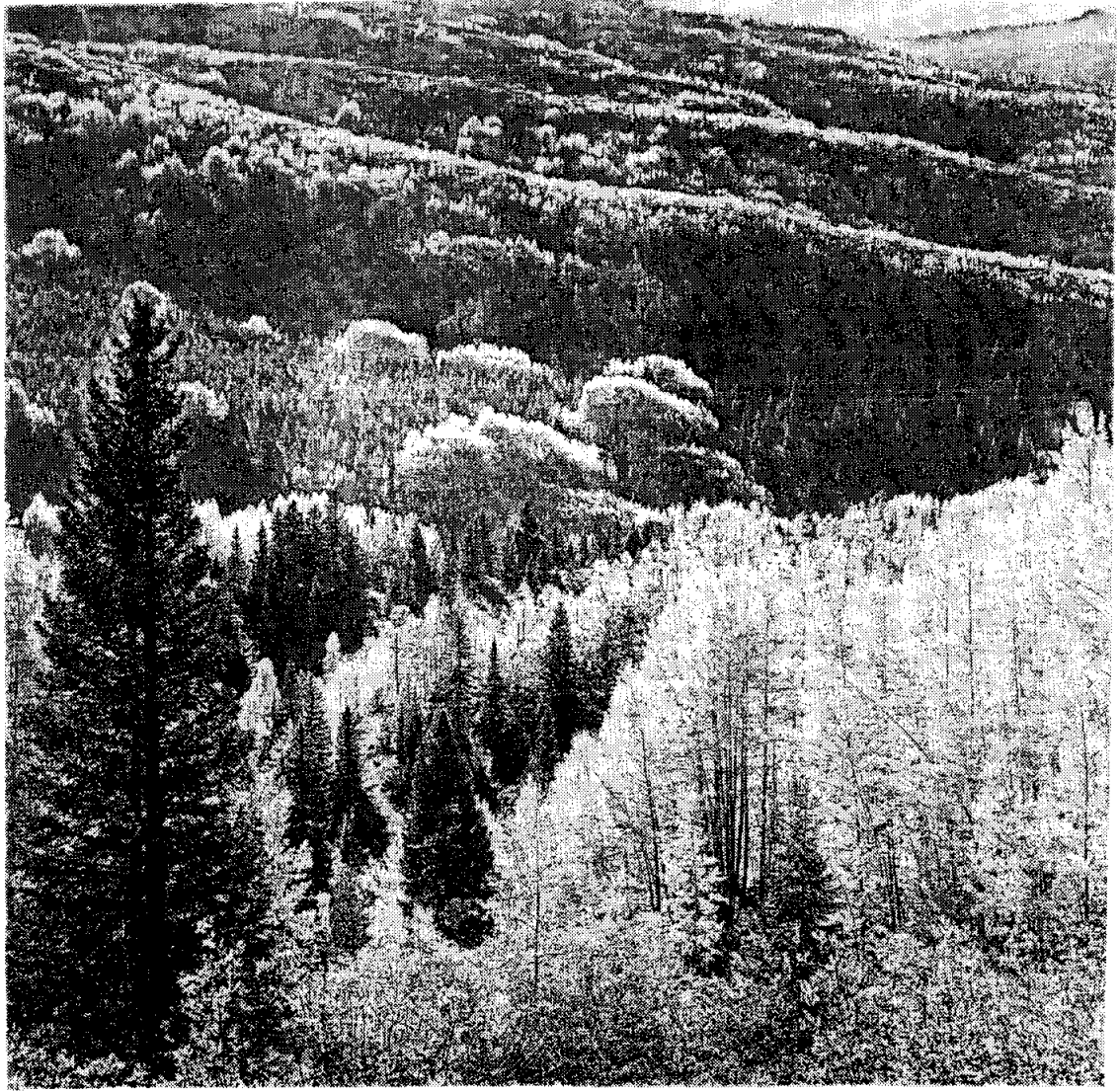
- ใ้แบบทดสอบ ปรนัยหรืออัตนัย

2. การประเมินความรู้สึ

- ใช้แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นคำถามปลายเปิด
- ใช้แบบทดสอบแบบสถานการณ์จำลอง
- ให้จัดลำดับความสำคัญ
- อื่น ๆ ที่ครูเห็นว่าเหมาะสม

3. การประเมินการกระทำ

- ให้นักเรียนบันทึกการกระทำของตนเอง บุคคลใกล้ชิด เพื่อน
ตามความเป็นจริง
- ให้สังเกตและบันทึกเหตุการณ์และสิ่งรอบตัว การใช้เวลา ฯลฯ
- ให้ออกความรู้สึกหรือความเห็นตามที่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด พร้อม
แนวทางปรับปรุงและเสนอแนะ

TL 334

219